

Útmutató

tanároknak az iskolai kreativitás
és innováció ösztönzéséhez

Kiadja a József Attila Általános Iskola, Csíkszered (Románia), a „Mindennapi kreativitás - az európai iskolák belső kreatív erőforrásainak erősítése finnországi példák alapján” projektkonzorcium közreműködésével

www.creativeschools.eu

Grafikai terv és illusztrációk: Inthecity Studio

Erasmus+

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez. Ez a kiadvány a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásáért.
A projekt száma: 2017-1-RO01-KA201-037185

Útmutató

tanároknak az iskolai kreativitás
és innováció ösztönzéséhez

Szerkesztette:

Ferencz-Salamon Alpár
Tankó Enikő
Lázár Csilla

Contents

I. BEVEZETÉS – A „MINDENNAPI KREATIVITÁS” (EVERYDAY CREATIVITY) PROJEKTRŐL	5
II. MI A KREATIVITÁS?	8
III. IRÁNYMUTATÓ GONDOLATOK A KREATIVITÁSRÓL	12
Kreatív gondolkodás	13
Kreatív tanítás	13
Kreatív környezet	13
Kreatív iskolák	13
IV. SAJÁT KREATÍV ERŐFORRÁSAIM	16
IV.1. Kreativitás önértékelő tanároknak	16
IV.2. Reflektáljunk a saját pedagógusi stílusunkra	16
IV.3. Segédeszköz a tanári portfólió kiegészítésére	20
V. KREATIVITÁS A KÖRNYEZETEMBEN	20
V.1. Reflektáljunk a saját környezetünkben fellelhető, kreativitást ösztönző erőforrásokra	20
V.2. Hét ötlet ahhoz, hogy felfedezzük a kreativitást a környezetünkben, és a kreativitás fejlesztésének úttörői lehessünk	22
V.3. Inspirálódjunk a „Mindennapi kreativitás” nemzetközi képzés eredményeiből és a „Tanári kézikönyvből”	24
VI. A MINDENNAPOS KREATIVITÁS INSPIRÁCIÓJA – A TORRANCE INKUBÁCIÓS MODELL (TIM)	26
VI.1. TIM a kreatív tanítási gyakorlatban	27
A.Az óra témája: Hogyan írjunk köszönőlevelet?	27
B.Az óra témája: Az Amerikai Polgárháború okai	28
VII. INSPIRÁLÓ GONDOLATOK HOZZÁNK HASONLÓ TANÁROKTÓL	29

I. BEVEZETÉS – A „MINDENNAPI KREATIVITÁS” (EVERYDAY CREATIVITY) PROJEKTRŐL

Ezen Útmutató a „Mindennapi kreativitás – Európai iskolák belső kreatív erőforrásainak erősítése finnországi példák alapján” elnevezésű Erasmus+ projekten keretében született, azzal a szándékkal, hogy inspirálja és vezesse azokat a tanárokat, akik a változás motorjaivá szeretnének válni iskolájukban és tanulási környezetükben; egy olyan változás szereplőivé, amely iskolákat sokkal vonzóbbá, kooperatívabbá teheti, ahol a tanulás örömmel történik, és ahol minden tevékenység központjában a gyermekek tanulási és fejlődési szükségletei állnak.

www.creativeschool.eu

A projekt résztvevői számos, oktatással foglalkozó területről érkeztek (egyetem, iskola, civil szervezet, helyi fejlesztési irodák) Finnországból, Magyarországról, Olaszországból, Hollandiából és Romániából. Úgy tartjuk, hogy a finn oktatási rendszernek számos követendő vonása van, ezért a 2016-ban kiadott, az alapfokú oktatásra vonatkozó Új Finn Nemzeti Alaptanterv ¹ elvei alapján alkottuk meg a „kreatív iskola” definícióját. A finn alaptanterv egyes alapelvei komoly inspirációt jelentettek a projekt konzorciumának, így ezen gondolatok kiadványainkban is nyomon követhetők:

- „A tanulók aktív bevonása”, a tanulás „értelmes” tartalommal való megtöltés, „a tanulás mint örömteli együttműködés” áll az oktatás középpontjában, reflektálva a körülöttünk lévő világ aktuális változásaira.
- „Minden tanuló egyedi, és joga van a legjobb minőségű oktatáshoz”, ezért „a diákokat meghallgatják, értékelik és bátorítják”. A diákoknak érezniük kell, hogy „tanulási eredményeik és jól-létük egyaránt fontos.”
- „Az iskolák egyéni és közös tanulásra egyaránt teremtenek lehetőségeket. Ez a dialógus megkívánja, hogy mindenki részt vegyen benne, meghallja és figyelembe vegye mások gondolatait és szükségleteit.”
- Az iskolai tantárgyak egyre integráltabbá válnak, abból a célból, hogy a diákok „megértsék különböző tanulási tartalmak közötti kapcsolatot és összefüggéseket”, „képesek legyenek a különböző tantárgyak által megszerzett tudást és képességeket összekapcsolni”, „képesek legyenek a tudást valóban elsajátítani és az együttműködő tanulás során tovább használni”.
- Az értékelés „a tanulásért” történik, és az értékelést elsősorban tanulásként értelmezzük. „Az értékelés támogatja a tanulást, és lényegi része a tanulási folyamatnak”, felkészít az élethosszig tartó tanulásra.

¹ <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/new-national-core-curriculum-for-basic-education.pdf>.
Utolsó letöltés 2019. október 20.

A „mindennapi kreativitás” koncepciója, melyet a finn oktatási modell inspirált, szembe helyezkedik azzal a nézettel, mely a kreativitást pusztán a megszokott tantervi tevékenység „adalékának” tekinti. Nem korlátozódik csak a tanításra, hanem komplex jelenség, amely a mindennapi iskolai tevékenységekben sokféleképpen manifesztálódik: tanárok által használt, változatos módszerekben és stratégiákban, változatos eszközökben, technikákban és anyagokban, amelyek segítik a tanulást és – mindenek felett – a tanulók bevonásában, elköteleződésében és a velük való állandó dialógusban, a szükségletek elemzésétől a tanórák és egyéb iskolai tevékenységek során át az értékelésig.

A „mindennapi kreativitás” szövegkörnyezeti értelmezésének másik forrása (a finn oktatási rendszeren túl) Pamela Burnard „összetett zenei kreativitás” (2012)² elméletében található. Ebben a értelmezésben a „kreativitások” (ahol a fogalom többszámban való használata kiemeli a jelenség komplexitását) a különböző tantárgyak, szereplők (tanárok, tanulók, iskolai személyzet), illetve társadalmi, kulturális, gazdasági struktúrák (szülők, helyi közösségek, gyermekek közösségei, az online világ stb) közötti dinamikus, kétirányú együttműködés eredményei, ahol a tanulóira sokkal inkább aktív gondolkodóként és alkotóként számítunk, semmint a tudás fogyasztóiként és ismétlőiként.

A fentebb említett inspiráló források alapján a projekt konzorciuma segédeszközöket és kiadványokat készített, amelyeket honlapunkon megtalálhatók. (<https://creativeschools.eu>):

- Kifejlesztettünk egy online, **interaktív önértékelő eszközt**³ tanárok számára (melyet az első évben több, mint 700 tanár használt), hogy támogassuk őket a saját tanítási gyakorlatukra való reflektálásban, és segítsük megtervezni szakmai fejlődésüket. A 33, önmagukra vonatkozó állításra való reagálás után a tanárok visszajelzést kaptak az általuk használt eszközökről, technikákról, anyagokról, az alkalmazott módszerekről és stratégiákról, és azon a módzatokról, amelyekkel a tudást a tanulókkal együttműködve létrehozzák. Az eszköz használatának eredményeként letölthető, személyre szabott „Mindennapi kreatitásom: önértékelő profil” című visszajelző lapon található tanácsokat, megfontolásokat Szabó Tamás Péter és Fenyvesi Kristóf, a finnországi Jyväskyläi Egyetem Tanárképző Tanszékének kutatói fogalmazták meg.

² Burnard, P (2012). Musical Creativities in Practice. Cambridge, UK: Oxford University Press.

³ Az önértékelő magyar változata innen tölthető le: <https://creativeschools.eu/hu/self-assessment/kreativitas-onertekelo-tanaroknak> (Utolsó letöltés 2019. november 1.)

- A projekt által fejlesztett másik eszköz, a **„Mindennapi Kreativitás - Képzés Tanároknak”**⁴, amely egy nyitott, ingyenesen és regisztráció nélkül hozzáférhető továbbképzési program, szintén megtalálható a projekt weboldalán. A képzés fejlesztett területei a következők: Tanulási tér és multi-szenzoros tanulás; alkalmazható készségek fejlesztése tanításban; iskolai interakció és oktatási technológia; tantárgyak összekapcsolása a tanulás és tanítás során (pl. multidiszciplinaritás és interdiszciplinaritás). Ez a szabad hozzáférésű online tananyag eredetileg egy „blended” képzési program számára készült, amely képzésen a projekt konzorciumának országaiból húsz tanár vett részt 2018/2019-ben. A képzés tantervét és tartalmát Szabó Tamás Péter és Fenyvesi Kristóf fejlesztette, illetve ők vezették a jyvaskyläi intenzív képzés tevékenységeit is, vendég előadókkal, a Jyvaskyläi Egyetem Tanárképző Tanszék kutatóival és a meglátogatott helyi iskolák tanáraival együttműködésben.
- Az fentiekben leírt képzési koncepciót, a képzés folyamatát és eredményeit kézikönyvként is megjelentettük „Mindennapi kreativitás – Európai iskolák belső kreatív erőforrásainak erősítése finnországi példák alapján: Tanári Kézikönyv” címmel, Szabó Tamás Péter, Fenyvesi Kristóf, Gomathy Soundararaj és Tea Kangasvieri szerkesztésében.⁵

Jelen Útmutatónkban azon tanárok kedvéért összegezzük a projekt következtetéseit, akik „terjeszteni és sokszorozni” kívánják a kreativitást saját iskoláikban. Kérem, kövesse az általunk bemutatott ösvényt, válaszoljon az önreflexiós kérdésekre, és találja meg saját útját, hogy kreatívabb helyé tegye iskoláját, ahol a tanulás a tanárok és diákok közötti interakción keresztül történik, ahol mindannyian aktív szerepet játszanak a tudás létrehozásában és megosztásában.

⁴ Az online képzés magyar változata ezen a hivatkozáson érhető el: <https://creativeschools.eu/hu/page/138/kepzes-tanaroknak> (Utolsó letöltés: 2019. november 2.)

⁵ A Kézikönyv különböző nyelvi változatai letölthetők az alábbi hivatkozásról: <https://creativeschools.eu/hu/articles/20/1/teachers-handbook> (Utolsó letöltés: 2019. november 2.)

A mindennapi kreativitást a mi iskolánkban azzal fejlesztjük, hogy:...

... VÁLTOZATOS TANÍTÁSI MÓDSZEREKET ÉS STRATÉGIÁKAT ALKALMAZUNK

- Támogatjuk a diákok aktív részvételét a tanulásban és a tapasztalti úton való tanulást.
- A különböző tárgyakat tanító tanárok gyakran működnek együtt, hogy a jelenségeket jobban megértessék.
- A felfedeztető tanulás segítségével a gyermekek jobban elmélyülnek a tanult témákban.
- A problémamegoldó képességek fejlesztésével több területen alkalmazható készségeket biztosítunk.

... VÁLTOZATOS TANESZKÖZÖKET, TECHNOLOGIÁKAT ÉS ANYAGOKAT ALKALMAZUNK

- Kézzelfogható és online eszközöket egyaránt használunk az érdeklődés és a motiváció felkeltésére.
- A digitális technológiákat együttműködésre és alkotásra egyaránt használjuk.
- A tanulást interakció és multiszenzoros tapasztalatok útján mélyítjük el.

... TÁMOGATÓ TANULÁSI KULTÚRÁT ÉPÍTÜNK

- A diákok és a tanárok folyamatos párbeszédben elemzik a szükségleteket, és alakítják a tanítási célokat.
- A tanárok közvetítőként, segítőként, nem a tudás kizárólagos letéteményeseiként működnek.
- Tiszteletben tartjuk a különbségeket, és szorgalmazzuk az egyénre szabott tanulást.
- Támogatjuk, hogy a tanáraink reflektáljanak saját munkájukra, és visszajelzést kérjenek a diákoktól.

II. MI A KREATIVITÁS?

Számos mítosz kering a kreativitásról. Az egyik, hogy csak különleges emberek lehetnek kreatívak, a másik, hogy a kreativitás csak a művészetekről szól, harmadik, hogy a kreativitás nem tanítható, és a negyedik, hogy a kreativitás nem más, mint gátlások nélküli „önkifejezés”. Egyik sem igaz. A kreativitás sok forrásból fakadhat, amellyel minden emberi lény rendelkezik. Kreativitás az emberi élet minden területén lehetséges, tudományokban, művészetekben, matematikában, technológiában, konyhaművészetben, tanításban, politikában, üzleti életben, bárhol. És ahogyan sok más emberi képesség, a kreatív energiáink is fejleszthetők és csiszolhatók.

(Robinson 2016: 118)⁶

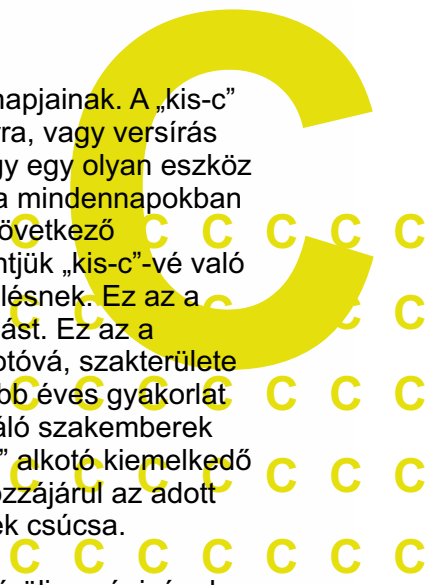
Amikor kreativitásról vagy kreatív személyekről beszélünk, hajlamosak vagyunk feltalálókra, művészekre, különleges képességekkel rendelkező, különleges emberekre gondolni, akiknek találmányai és alkotásai megváltoztatták az emberiség életét. Sok ember (és sokan közülünk, tanárok közül) gondolja úgy, hogy a kreativitás különleges egyének nagy gondolataihoz kapcsolódnak, és a kreatív készség kevesek veleszületett ajándéka. Valójában a kreativitásnak vannak mindennapi formái is.

Hogy definiálják a kreativitás különböző formáit, a kutatók leírták a kreativitás négy szintjét, létrehozván a „Kreativitás 4-C modelljét”, amely megkülönbözteti a „mini-c”, „kis-c”, „Pro-c”, és „Nagy-C” szinteket. Az első szint, a mini-c, vagy egyéni kreativitás jelenti a személyes megérzéseket, a cselekvés során tapasztalt kreatív felismeréseket, a tanulási vagy tanítási folyamat során szerzett újszerű „ráeszmélést”. Ez szubjektív ön-felfedezés nem feltétlenül számít egyetemes értelemben vett kreativitásnak vagy újdonságnak, de az adott személy számára jelentőségteljes és meghatározó. Ez az a helyzet, amikor valaki újat tanul, és a világról alkotott képe megváltozik. Ezt érezheti egy gyermek, amikor először ért meg egy algebrai bizonyítást, vagy egy tanár, amikor új anyagot tanít.⁷

A „kis-c” („little-c”) (más néven „mindennapi kreativitás”) az, amikor egy személy életének szerves részét képezik a mindennapi kreatív gondolatok és tevékenységek. Tudósok állítják, hogy a másoktól való visszajelzések, gyakorlatok, reflexiók és fejlesztés segítségével elérhetjük ezt a szintet a mini-c-t követően.

⁶ Robinson, Ken. 2016. Creative schools. The grassroots revolution that's transforming education. Penguin Books: New York.

⁷ Beghetto, Ronald A., Kaufman, James C. and Baer, John. 2015. Teaching for creativity in the Common core classroom. Teachers College Press: Columbia University, New York.

Ez a fajta kreativitás kulcs eleme az egyén mindennapjainak. A „kis-c” kreativitás egy madáretető építése kézműves vásárra, vagy versírás és annak hangos felolvasása egy kávéházban, vagy egy olyan eszköz készítése, amelyet a tanítás során használunk. Ez a mindennapokban gyökerező problémamegoldás szükségességéből következő eredmény. A diákok támogatása a saját „mini-c” szintjük „kis-c”-vé való fejlesztésére gyakori célja a kreativitásra való nevelésnek. Ez az a folyamat, amely szokássá teszi a kreatív gondolkodást. Ez az a folyamat, amelyen elindulva valaki nagy tudású alkotóvá, szakterülete kiválóságává válhat. A kutatók megerősítik, hogy több éves gyakorlat szükséges ahhoz, hogy „kis-c” kreativitásukat a kiváló szakemberek „Pro-c” szintre (profi kreativitás) fejlesszék. A „Pro-c” alkotó kiemelkedő szakértője választott szakterületének, jelentősen hozzájárul az adott terület fejlődéséhez. Ez egy ember szakmai életének csúcsa.

A „Nagy-C” („Big-C”) a legendás kreativitás. Rendkívüli egyéniségek nagy gondolatai, amelyeket elismernek, s amelyekre évszázadokon át emlékezni fognak (Beghetto, Kaufman and Baer 2015).⁸

Ken Robinson úgy tartja, hogy a kreativitás fejleszthető és csiszolható, és amit kreativitásnak nevezünk, annak nem feltétlen kell az egész emberiségre nézve újdonságnak lenni, elég, ha újdonság annak, akinek a munkájában megnyilvánul, hiszen a kreativitás friss gondolatokról szól (Robinson 2016: 119).⁹ Azok a tanárok, akik szabadjára engedik a felfedezés iránti vágyukat, akik partnereket keresnek és visszajelzést kérnek tőlük, akiknek a gyakorlata tapasztalaton alapul, akik értékelik és művelik az (ön) reflexiót, akik kreatív gondolkodásra képesek, játékosan adják át a tartalmat, és fejezik ki gondolataikat, azok bizonyosan kreatív tanárok, és mivel a kreativitásnak rendkívül inspiráló hatása van, kreatív diákokat fognak nevelni. A diákoknak olyan tanárookra van szükségük, akik szenvedélyesek, akár rajzról, matematikáról, festészetről, biológiáról, zenéről, politikáról vagy színházról van szó. Ez a magával ragadó szenvedély és a pozitív érzelmek alkotják a kreatív gondolatok melegágyát. (Davis, 2018).¹⁰

Nekünk, tanároknak fel kell ölelnünk a kreativitást, mindennapi életünk részévé kell tennünk, és el kell sajátítanunk a kreatív emberek tulajdonságait és szokásait. Meg kell tennünk, hiszen a tanítás kreatív munka.

⁸ Beghetto, Ronald A., Kaufman, James C. and Baer, John. 2015. Teaching for creativity in the Common core classroom. Teachers College Press: Columbia University, New York.

⁹ Robinson, Ken. 2016. Creative schools. The grassroots revolution that's transforming education. Penguin Books: New York.

¹⁰ Davis, Lauren Cassani. 2018. Creative Teaching and Teaching Creativity: How to Foster Creativity in the Classroom. Retrieved from: <http://psychlearningcurve.org/creative-teaching-and-teaching-creativity-how-to-foster-creativity-in-the-classroom/>, utolsó letöltés 2019. október 28.

Mit jelent „kreatívnek” lenni? A „Négy C” modell

Egy lehetséges értelmezés és osztályozás J. C. Kaufman és R. A. Beghetto nyomán

mini-c

kis-c

Pro-c

Nagy-C

Mit jelent?	Egy tapasztalat, cselekvés, esemény újszerű, az adott személy számára jelentőségteljes megélése, kreatív intuíció.	Újszerű és hasznos dolog létrehozása. Ehhez már szükségesek bizonyos, az adott tárgykörre jellemző készségek, személyes tényezők (például a bizonytalanság elviselése, kockázatvállalás, önfegyelem), és az adott területre jellemző tehetség is. Ez a szint csak gyakorival és elegendő támogatás mellett érhető el.	Kiemelkedő kreatív megvalósítás, annak képessége, hogy egy egész (szak)területre hatással bíró problémán, projekten, elgondoláson dolgozzunk. Folyamatos, tudatos fejlődést és komoly erőfeszítéseket feltételező előrehaladás eredménye.	Cafolhatatlan, lenyűgöző, kimagasló kreatív teljesítmény, amelynek hatása hosszú ideig, akár évszázadokig érvényes.
Mennyire gyakori?	Legtöbb ember megéli ezt a fajta kreativitást, élete korai szakaszában, mindenkor.	Számtalan ember megtapasztalja tanulmányai, munkája vagy hobbija révén.	Sokan elérhetik ezt a szintet, ha az adott területen legkevésbé tíz évig eredményesen tanulnak, kísérleteznek, kutatnak.	Nagyon kevesek kiváltsága és főként posztumusz ismerjük fel.
Példák	A gyermekek, amint a korai kreativitásukkal játszanak, kísérleteznek, felfedeznek új, meglepő vagy érdekes dolgokat, miközben mindennapi tevékenységeiket végzik, játszanak, és ebből tanulnak.	Élvezzük a kreativitást, kreatív önkifejezést a mindennapi életünkben. Pl. írunk egy jó szöveget, akár egy rím, készítünk egy jó sütéményt, egy videót, megtanulunk eljátszani valamilyen hangszeren egy új dalt, szerepet vállalunk egy amatőr színjátszó csapatban.	Tudósok, művészek, mesteremberek jelentős, felmutatható eredményekkel járó megvalósításai (szakmai közlések, kiállított, előadott munkák stb.), melyek ha nem is forradalmi jelentőségűek, a maguk területén számottevők és előremutatók.	Albert Einstein, Mozart stb., Nobel-díjasok, a különböző tudományok és művészetek legendás alakjainak teljesítménye, olyanoké, akikről az Encyclopaedia Britannica 100 mondatnál hosszabb szócikket közöl.
Hogyan juthatunk a következő szintre?	A „mini-c” szintről a „kis-c” kitartó próbálkozás és sok-sok bátorítás révén érhető el.	Legtöbb ember meg is áll a kreativitás ezen szintjén, ha csak nem téved egy olyan területre, amely igazán érdekli, szenvedélyévé válik, és évekig tartó tanulással, tapasztalattal - szerzéssel, oktatással el nem jut a „Pro-c” szintre.	Sok év múltán a „Pro-c” alkotó elérheti az „örökérvényű” „Nagy-C” szintet, de ezt rendszerint csak történelmi távlatból lehet megítélni.	
Mit tehetnek a tanárok/mentorok, hogy a gyermekeket magasabb szintre segítsék?	A tanároknak támogatniuk kell a kreatív gondolatalkotást, táplálniuk kell a kreativitás csíráit. Ugyanakkor a szülőknek is szerepük van a gyermeki kreativitás növekedésében. Hogy a kreativitást ne elfojtsuk, hanem bátorítsuk, olyan környezetről kell gondoskodnunk, ahol bátorítjuk a kíváncsiságot és a felfedező kedvet, megengedjük, hogy a gyermek maga hozzon döntéseket, tiszteletben tartjuk a gyermek véleményét. Ez a későbbiekben nagyobb kreatív potenciált tesz lehetővé.	A tanároknak azonosítaniuk kell (sőt fel kell mérniük) a gyermekek kreatív tehetségét, és annak megfelelő eligazítást és támogatást kell nyújtaniuk. Ezen a szinten a tanároknak komplex szerep hánul mint szakmai irányítókra, nevelőkre, mentorokra, tapasztalt mesterekre.	Ki tudjuk találni, mit tett Mozart vagy Einstein tanára? Mivel segíthették őket, hogy „Nagy-C” egyéniségekké váljanak, vagyis azt, hogy „a tanítvány meghaladjon a mestert”?	

III. IRÁNYMUTATÓ GONDOLATOK A KREATIVITÁSRÓL

A széles körben elfogadott definíció szerint a kreativitás egy értelmes „újdonság” létrehozása. Ez az újdonság lehet egy ötlet, egy műalkotás, egy találmány, egy feladat vagy egy osztályteremben használt módszer. Ahogyan korábban bemutattuk, nem csak egy módja van a kreatívra válásnak, és nincs egy olyan jellegzetes ismertető jel, amely megkülönböztetné a „kreatív személyeket” másoktól. Ráadásul számos szakértő úgy gondol a kreativitásra, mint olyan készségek és attitűdök összességére, amellyel mindannyian rendelkezünk: régi problémák újradefiniálása, már működő módszerek adaptálása új helyzetekre vagy tartalmakra, új megoldandó problémák felvetése. Ugyanakkor a kreativitáshoz szükséges a kockázatvállalás bátorsága, a belső szenvedély követése. Ebben a részben olyan tudományos kutatóktól származó gondolatokat olvashatnak, amelyek elvezetnek a kreativitás megértéséig.

„A kreativitás egy folyamat, melynek során észleljük a problémát vagy az információhiányt, felismerjük a nehézségeket, majd kísérletek és hibák, vagy pedig hipotézisek segítségével megoldást keresünk.”

(Paul E. Torrance)¹¹

„A kreativitás eredeti, ugyanakkor értékes ötletek létrejöttének folyamata. Ez egy folyamat, és nem véletlenszerű.”

(Ken Robinson)¹²

„A kreativitás nem csupán a zene és művészetek sajátja; sokkal inkább egy különleges viszonyulási mód, melyre mindannyiunknak szüksége van. Egy sajátos észjárás, melynek része a kíváncsiság, a szkepticizmus, a képzelőerő, az eltökéltség, a mesterségbeli tudás, az együttműködés és a folytonos önértékelés”

(Guy Claxton)¹³

„Kétségtelen, hogy a kreativitás a legfontosabb emberi erőforrás. Kreativitás nélkül nem lenne fejlődés, és mindig ugyanazokat a sémákat ismételnénk.”

(Edward de Bono)¹⁴

„A kreativitás az életünk értelmének központi forrása. ... a legtöbb érdekes, fontos és emberi dolog a kreativitás eredménye... amikor megtapasztaljuk, úgy érezzük, teljesebben élünk, mint az életünk többi időszakában.”

(Mihály Csikszentmihályi)¹⁵

„A kreativitás nem csak innovációról és művészi alkotásról szól – inkább a kreatív létről. Minden élethelyzetet megközelíthetünk kreatív szellemben.”

(Scott Barry Kaufman and Carolyn Gregoire)¹⁶

¹¹ <https://geniusrevive.com/en/ellis-paul-torrance-father-of-modern-creativity/>

¹² <https://www.kqed.org/mindshift/40217/sir-ken-robinson-creativity-is-in-everything-especially-teaching>

¹³ <https://www.edutopia.org/blog/changemakers-science-practice-of-creativity-diane-cadiergue>

¹⁴ <https://www.jld.edu.au/article/view/230.html>

¹⁵ https://www.azquotes.com/author/3469-Mihaly_Csikszentmihalyi

¹⁶ <http://psychlearningcurve.org/creative-teaching-and-teaching-creativity-how-to-foster-creativity-in-the-classroom/>

Kreatív gondolkodás

„A kreatív gondolkodás azt jelenti, hogy egy problémára vagy helyzetre új perspektívából nézünk, hogy kigondoljunk valami újat vagy eredetit.” „A kreatív egyéniségek arról a képességükről ismerhetők fel, hogy majdnem minden helyzethez tudnak alkalmazkodni, és cselekedni tudnak, bármi is áll rendelkezésükre, hogy céljukat elérjék.”

(Mihály Csikszentmihályi)¹⁸

Kreatív tanítás

... úgy definiálható, hogy „a tanárok fantáziadús megközelítést használnak, hogy érdekesebbé, izgalmasabbá és hatékonyabbá tegyék a tanulást” (NACCCE, 1999) „A kreatív tanárok nyitottak, a körülöttük lévő dolgokat használják fel, hogy újító gondolatokat és tanítási stratégiákat alkossanak az osztályukban.”

(Janelle Cox)²⁰

Kreatív környezet

„Az a tanulási környezet, ahol a személyre szabott oktatás kap teret, s ez az oktatás minden egyes diáknak segít saját kreatív, kommunikatív, intellektuális képességeit fejleszteni, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a jövőben megfelelő megoldást találjon különböző szituációkra.”

„Bár a kreatív emberek bárhol kreatívak lehetnek, olyan helyek vonzzák őket, ahol érdeklődésüket kielégíthetik, ahol hasonló gondolkodású emberekkel találkozhatnak, és ahol munkájukat megbecsülik. A szép vagy inspiráló környezet jobban segíti az emberek kreatív gondolkodóvá válását...” (Mihály Csikszentmihályi)

(Mihály Csikszentmihályi)²²

Kreatív iskolák

„A kreatív iskolában a programokat úgy tervezik, fejlesztik és értékelik, hogy azokat az agy tanulási folyamataihoz igazítják. Az ingergazdagság egyben azt is jelenti, hogy az iskola egészének a működése figyelembe veszi azt, hogy az új generációnak az ingerküszöbe már egészen máshol van, mint ahogyan azt hagyományosan akár csak egy évtizede gondolták. Ez első megközelítésben valóban az értelmes tanulás, a megértés a kulcsfogalmak, a kognitív struktúrák világa, ám egyre jelentősebb szerepet játszik a motiváció, ezzel szoros összefüggésben a tanulásban előtérbe kerülnek az affektív tényezők és az attitűdök.

A kreatív iskola másik fontos jellemzője a hatékony együttműködés, a partnerközpontúságnak, a nyitottságnak és a rugalmasságnak olyan szimbiózisa, amely egyszerre jelenik meg a kreatív műhelyekben, a tanári tervezőcsoportokban, a projektekben, a közösségi programokban és a bizalommal teli légkörben. A kollaboráció magas szintje már nem hierarchikus szervezetet jelent, hanem valódi mentorálást, visszajelzésekben gazdag, közös, gyakori, tanulást támogató értékelést, a változások és a konfliktusok hatékony kezelését, változatos kommunikációs és információs formákat. Ennek a professzionális tanulószervezetnek alapvető jellemzője a kreativitás. A hatékony együttműködésnek három feltétele van: a bizalom, az alkotó légkör és a bátorság.”

(Vass Vilmos)²³

¹⁷ <http://thepeakperformancecenter.com/educational-learning/thinking/critical-thinking/critical-thinking-vs-creative-thinking/>

¹⁸ <https://www.psychologytoday.com/intl/articles/199607/the-creative-personality>

¹⁹ <http://www.onestopenglish.com/methodology/teaching-tips/teaching-creatively/teaching-creatively-what-is-creativity/555641.article>

²⁰ <https://www.teachhub.com/teaching-strategies-creative-teachers>

²¹ <http://gaintime.eu/wp-content/uploads/2015/03/INTRODUCTION-TO-THE-CREATIVE-CLASSROOM.pdf>

²² <http://www.butler-bowdon.com/mihaly-csikszentmihalyi---creativity.html>

²³ <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=374>

A MINDENNAPI KREATIVITÁS OKTATÁSI KONTEXTUSBAN

- kulcsfogalmak -

a problémaérzékelés folyamata

nehézségek azonosítása

megoldás keresése

próbálkozás és tévedés

hipotézisek megfogalmazása

új és értékes gondolatok

nemcsak a zene és a művészetek sajátja

életfelfogás

kíváncsiság

elszántság

kétkedés

képzelőerő

mesterségbeli tudás

együttműködés

önértékelés

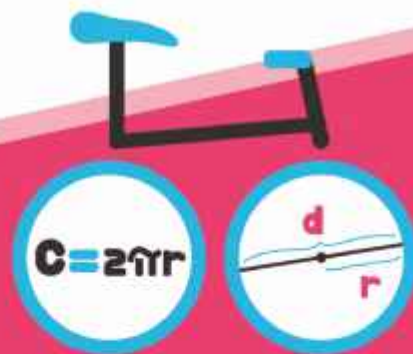
elérni a célot azzal, ami rendelkezésedre áll

érdekessé, izgalmassá tenni a tanulást

elfogulatlanak lenni

inspiráló környezetet létrehozni

KREATÍV...

... gondolkodás

- a problémákat új szemszögből nézni, hogy valami új és eredeti megoldást találjunk
- alkalmazkodni szinte bármilyen helyzethez
- elérni a céljainkat azzal, ami rendelkezésünkre áll

... tanítás

- ötletes megközelítésekkel a tanulást érdekessé, izgalmassá, hatékonyá tenni
- a környezetünk adottságaiból meríteni új ötleteket és tanítási stratégiákat

... környezet

- kellemes és inspiráló környezetek
- ahol személyre szabott a tanulás
- minden gyermek kreatív, kommunikációs és szellemi képességeit ösztönözi

... iskolák

- ahol a kíváncsiság, a fantázia és a pedagógiai varázslat nagy teret kap
- motiváló módszerek
- csapatmunka
- játékok
- viták
- kutatás és felfedezés
- projektmunka
- hatékony együttműködés
- partneri szemlélet
- nyitottság
- rugalmasság

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

This publication reflects the views only
of the author, and the Commission cannot
be held responsible for any use which may
be made of the information contained therein.

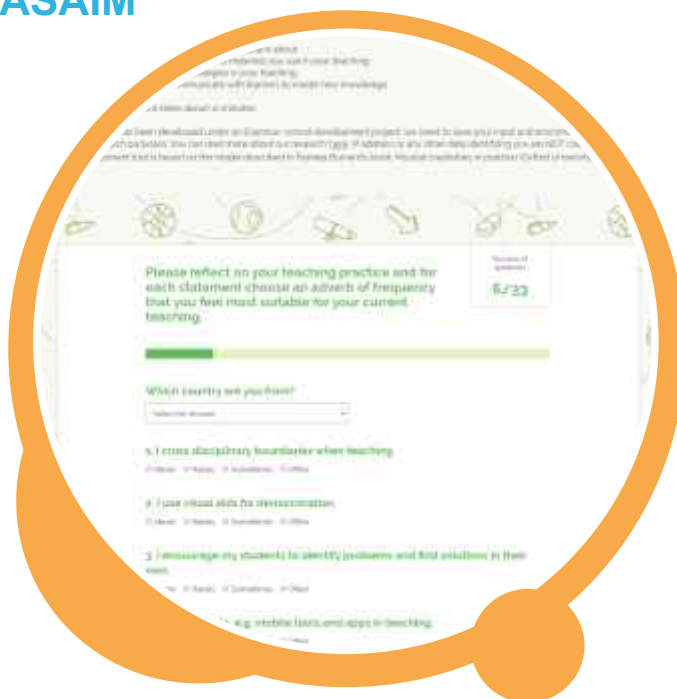

IV. SAJÁT KREATÍV ERŐFORRÁSAIM

IV.1. Kreativitás önértékelő tanároknak

A „Mindennapi kreativitás” projekt konzorcium kifejlesztett egy ingyenes, interaktív önértékelési eszközt, amely elérhető a projekt honlapján: www.creativeschools.eu. Ezzel az ingyenes önértékelő eszközzel segíteni szeretnénk a tanároknak, hogy saját tanítási gyakorlatuk kreativitást elősegítő elemeire reflektáljanak.

Az eszköz 33 kijelentést tartalmaz, a felhasználó ezekre reflektálva választ a megadott válaszlehetőségek közül, saját gyakorlatának megfelelően.

<https://creativeschools.eu/hu/self-assessment>

Az önértékelő eszköz a következő tényezőkre vonatkozóan ad visszajelzést:

1. az alkalmazott technikák és eszközök változatossága;
2. a módszerek és stratégiák változatossága;
3. együttműködés a tanulókkal.

A kijelentések elolvasása, végiggondolása, a megfelelő válaszok kiválasztása összesen körülbelül 10 percet vesz igénybe.²⁴

IV.2. Reflektáljunk a saját pedagógusi stílusunkra...

A tanítás folyamatos tanulást feltételez, folyamatos kísérletezést, alkalmazkodást a tanulók tanulási igényeihez. Ennek a tanulási folyamatnak motorja lehet az önreflexió, a folyamatos reflektálás a tanítási gyakorlatunkra, arra, amit szívesen végzünk, és arra is, ami nehézséget okoz, az erősségeinkre, amelyekre építhetünk, azokra a készségekre, amelyeket fejleszteni szeretnénk, arra, amiből energiát szerzünk, amittől feltöltődünk, hogy elkerüljük a kiégést és kreatív, jó kapcsolatokkal rendelkező, sikeres tanárok lehessünk. Ehhez csupán arra van szükség, hogy végig gondoljuk a tanítási gyakorlatunkat és a nevelési elveinket, hogy azonosítsuk és megfelelően hasznosítsuk saját kreatív erőforrásainkat.

²⁴ <https://creativeschools.eu/hu/self-assessment/self-assessment-tool-for-teachers>

Miután elolvasta az előző fejezeteket, és megnézte az illusztrációkat, próbálja az olvasottakat a saját tanítási gyakorlatára és elveire alkalmazni. A következő kérdések segítségével lesznek az önreflexiós folyamatban. Készítsen jegyzeteket, amelyekre a későbbiekben is újra elolvashat.

Azért választottam
a tanári pályát,
mert...

A tanítás/pedagógusi
munka fontosságát
abban látom, hogy ...

A napi pedagógiai
gyakorlat szintjén a
kreativitás számomra
az jelenti, hogy...

A leginkább az
lelkesít a munkám
során, amikor...

Én az a típusú
tanár vagyok, aki ...

A tanítási stratégiám
tanulók probléma
megoldó készségeit is
fejlesztik azáltal, hogy...

A tanulási folyamatban
az együttműködést a
következő módon
ösztönzőm:...

A tanár kollégákkal
való aktív
együttműködés
érdekében a
következő projekteket
kezdeményeztem:

A következő
ellentmondásokat
fedeztem fel a
tanítási elveim és
tanítási gyakorlatom
egyes elemei között:

A következő újszerű
módszereket és
stratégiákat
alkalmazom:

Nemrég a következő
újszerű eszközöket,
technológiákat,
anyagokat
használtam:

Nemrég sajátítottam
el a következő
újszerű eszközök,
módszerek,
stratégiák
alkalmazását:

A következő
módszerekkel
ösztönzőm a diákjaim
kíváncsiságát,
érdeklődését:

A kritikai gondolkodás
fejlesztésére a
következő
módszereket
alkalmazom:

Legfontosabbnak
tartom a következő
képeségek/
attitűdök/
viselkedésformák
fejlesztését:

Az utóbbi időben a következő projektalapú tevékenységet végeztem a diákjaimmal:

Az osztályomban a közelmúltban a következő új ötletet próbáltam ki, amellyel igyekeztem megtörni a rutint, és magamat is stimulálni:

Amikor tanítok, leginkább a következőktől szoktam fellelkesülni:

A tanítási stílusom leginkább a következő elemek miatt egyedi és különleges:

A tanítás számomra azért fontos, mert:

Tanári erősségeim:

Olyan tanárrá szeretnék válni, aki:

IV.3. Segédeszköz a tanári portfólió kiegészítésére

Miután meghatározta, miben áll az ön kreatív tanári egyénisége, arra bátorítjuk, a mindennapi kreativitás fejlesztésére tett erőfeszítéseit jelenítse meg tanári portfóliójában is. A www.creativeschools.eu weboldalon talál erre is egy online interaktív eszközt, ahol összefoglalhatja a mindennapi kreativitás fejlesztésével kapcsolatos kísérleteit és tevékenységeit, illetve feltölthet egy-egy, a kísérleteit szemléltető képet is. A rendszer által generált pdf dokumentumot letöltheti, kinyomtathatja, és csatolhatja saját tanári portfóliójához mint egyedi dokumentumot.²⁵

V. KREATIVITÁS A KÖRNYEZETEM BEN

V.1. Reflektáljunk a saját környezetünkben fellelhető, kreativitást ösztönző erőforrásokra

Amikor próbáljuk a magunk és tanulóink mindennapi kreativitását fejleszteni, inspirálólag hathatnak ránk a környezetünkben fellelhető jó példák, pozitív gyakorlatok. Természetesen nyerhetünk inspirációt a „Big-C” (kivételes, zseniális) gondolkodóktól, szakemberektől, de legalább ilyen mértékben inspirálhatnak bennünket „little-c” („kis-c”) megnyilvánulások, például saját kollégáink újításai. Akár felismerjük, akár nem, a kreativitás mindenütt jelen van a környezetünkben: a magunk és tanár kollégáink iskolai projektjeiben, az új eszközök, technológiák, stratégiák nyújtotta lehetőségekben, a tanárok közös tevékenységében, a közösségi, helyi kezdeményezésekben, az interneten fellelhető szakmai közösségi hálózatokban, adatbázisokban, vagy éppen a gyermekeink játékában, játékszerei között.

Nos, fedezzük fel a kreativitást magunk körül...

²⁵ <https://creativeschools.eu/hu/page/139/guidance-for-creativity-accelerators>

Az iskolánkban a következő tanárok érdekes tanítási/oktatási projekteket bonyolítanak le: ...

Az iskolánkban a következő tanárok alkalmazznak a hagyományostól eltérő módszereket/stratégiákat: ...

Az iskolánkban a következő tanárok használnak szokatlan tanítási eszközöket, újszerű technológiákat és anyagokat, amelyekkel hatékonyan tanítanak:

A következő kollégáim kezdeményeztek valamilyen iskolán kívüli tevékenységet (kórus, színjátszó kör, stb.): ...

Az iskolánkban a következő tanárok adaptálták a saját tanítási céljaiknak megfelelően az új eszközöket, technológiákat: ...

A helyi közösségben (az iskolán kívül) a következő kezdeményezések támogatják leginkább a fiatalok, gyermekek nevelését:...

V.2. Hét ötlet ahhoz, hogy felfedezzük a kreativitást a környezetünkben, és a kreativitás fejlesztésének úttörői lehessünk

„Az emberek leginkább kreatívan szeretnek tanulni – felfedezés, kérdésfelvetés, befolyásolás, kétkedés, újrendezés, próbálkozás és átalakítás, hallgatás, szemlés, érzékelés – összegezve – egy inkubációs folyamat keretében.”

(Torrance and Saften 1990: 13)

Beszélgessünk más tanárokkal

Ne sajnáljuk az időt a beszélgetésre, szánjuk rá a rövid, tíz perces szüneteket. Legyünk jelen a tanárban vagy tanári kávézóban. Hetente legalább egyszer tervezzünk közös megbeszélést. Kérjük a kollégáink segítségét, ha valamilyen szakmai kihívással szemebszülünk. Keressünk magunknak mentort a kollégák között. Mi magunk is vállaljunk mentor szerepet, ha a kollégák igénylik. Vállaljuk a kreatív megnyilatkozásokból adódó kockázatot.

Működünk együtt másokkal

Működünk együtt a kollégákkal, hogy kreatív megoldásokat találjunk a felmerülő iskolai problémákra, kihívásokra. Próbáljuk ki, hogy egy kollégával közösen tartunk órát, tanuljunk egymástól. Működünk együtt egy-egy tanterv, lecketerv, projekt kidolgozásában. Látogassuk egymás óráit. Kérjünk és adjunk konstruktív visszajelzést. Gondolkodjunk csapatban!

Osszuk meg másokkal a hatékony módszereinket

Legyünk nyitottak az újra, kísérletezzünk új módszerekkel, próbáljuk adaptálni, ami más tanároknak bevált. A kísérleteinkről vezessünk blogot, vegyünk részt aktívan online fórumokon. Legyünk mi a kezdeményezői azon alkalmaknak, amikor a kollégák egymástól tanulhatnak.

Építsünk közösséget

Kezdeményezzünk klubokat, szakmai csoportokat, akár a fizikai környezetünkben, akár a virtuális környezetben. Csatlakozzunk a bennünket érdeklő szakmai fórumokhoz, közösségekhez, vitákhoz. Engedjük, hogy a környezetünkből jövő ötletek megihlessenek bennünket. Hozzunk létre saját tanulási közösséget. Keressünk globális tanulási közösségeket, ahol figyelemmel követhetjük az aktuális trendeket és a jövő kihívásait.

Adaptáljuk a magunk igényeire, és használjuk az újdonságokat

Használjuk a digitális eszközöket, próbáljuk a magunk céljaihoz „idomítani” őket. Használjunk játékos módszereket, szerepjátékokat. Keressünk olyan platformokat, ahol kreatív ötletek közül válogathatunk. Mi magunk is gyűjtünk kreatív ötleteket, amelyeket másokkal is megosztunk. Alkalmazzuk a játékosítást („gamification”), keressünk a játékosítást megismertető továbbképzési lehetőségeket. Inspirálódjunk az aktív közösségi részvételt promováló helyi projektekből. Adjunk teret a humornak az osztálytermekben.

6

Engedjük beleszólást a gyermekeknek

Bátorítsuk a gyermekeket, hogy tanítsák egymást. Bátorítsuk a kérdésfeltevést. Ösztönözzük a vitát. A hierarchikus elrendezés helyett alakítsuk a tanulási teret úgy, hogy kedvezzen az együttműködésnek. Az értékelésre használjunk változatos módszereket. Legyen az osztálytermünk elrendezése rugalmas, könnyen alakítható. Integráljunk minél több gyakorlatias, mozgásos tanítási módszert. Adjunk lehetőséget a hibázásra, hogy tanulhassunk a hibákból. Keltsük fel a kíváncsiságot. Teremtsünk együttérző, befogadó környezetet. Vigyázzuk és támogassuk a tanulók belső motivációit.

7

Biztosítsunk megfelelő környezetet a kreatív ötletek inkubációjának

Legyen a kreativitás a mindennapi gyakorlatunk része. Használjuk az innovációra kidolgozott módszereket, például a dizájn gondolkodás („design thinking”) módszerét. Tanulmányozzuk a kreativitás szakirodalmát. Keressünk olyan lehetőségeket, ahol ötvöztethjük a tudományok, a matematika, a művészetek, a zene tanulását. Használjunk kreatív oktatási módszereket, modelleket, stratégiákat. Kísérletezzünk olyan módszerekkel, melyek engedik kibontakozni a gyermekek kreativitását.

A fenti tanácsokat az alábbi, online is elérhető cikkek, források felhasználásával állítottuk össze:

Campos Noguera, José Manuel. 2017. Do you Want to Become a Creative Teacher? Elérhetőség: https://englishpost.org/how-to-become-a-creative-teacher/#Step_Five_You_are_Creative, utolsó letöltés 2019 október 28.

Clifford, Miriam. 2012. 30 Things You Can Do To Promote Creativity. Elérhetőség: <https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/30-things-you-can-do-to-promote-creativity-in-your-classroom/>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Constantinides, Marisa. 2015. Eight steps to becoming a more creative teacher. <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/eight-steps-becoming-more-creative-teacher>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Cox, Janelle. 2018. The Teaching Strategies of Creative Teachers. <http://www.teachhub.com/teaching-strategies-creative-teachers>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Cutler, David. 2016. How to Become and Remain a Transformational Teacher? Elérhetőség: <https://www.edutopia.org/blog/become-and-remain-transformational-teacher-david-cutler>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Davis, Lauren Cassani. 2018. Creative Teaching and Teaching Creativity: How to Foster Creativity in the Classroom. Elérhetőség: <http://psychlearningcurve.org/creative-teaching-and-teaching-creativity-how-to-foster-creativity-in-the-classroom/>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Guerrero, Anna. 2015. 19 ideas to promote more creativity in your classroom. <https://www.canva.com/learn/19-ideas-to-promote-more-creativity-in-your-classroom/>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Pugliese, Chaz. 2017. Teaching creatively: What is creativity? <http://www.onestopenglish.com/methodology/teaching-tips/teaching-%20creatively/teaching-creatively-what-is-creativity/555641.article>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Singh, Nicole. 9 clever ways to teach creativity. <https://www.canva.com/learn/9-clever-ways-to-teach-creativity/>, utolsó letöltés 2019 október 28.

Torrance, Paul E. and Saften, H. Tammy. 1990. Incubation model of teaching: Getting beyond the aha. Bearly Limited: Buffalo, NY.

_____. 2017. 20 Clever Ways to Teach Creativity in the Classroom. <https://www.livetiles.nyc/20-clever-ways-teach-creativity-classroom>, utolsó letöltés 2019 október 28.

_____. 2019. 101 Ways For Teachers To Be More Creative. Retrieved from: <https://www.teachthought.com/pedagogy/101-ways-for-teachers-to-be-more-creative/>, utolsó letöltés 28th October 2019.

V.3. Inspirálódjunk a „Mindennapi kreativitás” nemzetközi képzés eredményeiből és a „Tanári kézikönyvből”

A legjobb ötletek együttműködésből, a tapasztalatok és ötletek megosztásából származnak. A „mindennapi kreativitás” projekt keretében megtartott „blended” (online és helyszíni képzést ötvöző) tanári továbbképzés keretében sikerült megvalósítanunk húsz tanár gyümölcsöző együttműködését, akik négy országból (Hollandia, Magyarország, Olaszország és Románia) vettek részt a kurzuson. A kurzus eredményeit egy „Tanári kézikönyvben” összegeztük, mely kézikönyv szabadon letölthető a projekt weboldaláról, vagy a www.bit.ly/CreativityHandbook címről. A 130 oldalas kiadványt többségében olyan fényképek illusztrálják, amelyeket a finnországi intenzív képzés részét alkotó iskolátogatások alkalmával készítettünk Jyväskylä-ban.

A kézikönyv betekintést enged a képzés eredményeibe mind a résztvevők, mind a képzés vezetői nézőpontjából, a kurzus során használta tananyagokba és a képzés során kapott és megoldott feladatokba. A kézikönyv olvasói egy sor, önképzésként tanulmányozható, ingyenesen, online hozzáférhető forrás (cikk, tanulmány, videó, könyv) rövid bemutatását és pontos elérhetőségét is megtalálják. Ezek a források megvilágítják a tréning öt moduljának elméleti hátterét, és konkrét segítséget nyújtanak a tanároknak abban, hogy ezen az öt területen fejlődjenek: 1. A tanárok közötti együttműködés elősegítése, 2. Kreatív tanítás és a tanulás, 3. A tananyagok és taneszközök pedagógiai tudatos létrehozása és használata, 4. Tanulókörzpontú környezet az iskolában és az iskolán kívül, 5. A tanulók, tanárok és szülők bevonása és motiválása.

A blended képzés során megoldott feladatok (gyakorlati feladatok, esszék, hozzászólások vitákhoz, véleménycikkek, az olvasmányokra vonatkozó reflexiók, videók készítése stb.) a kézikönyvben önreflexiós feladatokként jelennek meg, illetve minden alkalommal javaslatokat is talál az olvasó arra vonatkozóan, hogy következtetéseit, véleményét vagy a megszerzett új információkat megossza saját tanári közösségében vagy valamilyen más (valós vagy virtuális) tanári közösségben, például a projekt közösségi oldalán.

A kézikönyvben találnak továbbá egy meglehetősen gazdag gyűjteményt, amely a kurzus négy moduljához kapcsolóan osztályozva ismerteti azokat a jó gyakorlatokat, amelyeket a tanárok a finnországi iskolátogatások, workshopok során azonosítottak, illetve olyan jó gyakorlatokat is, amelyeket a tanárok saját tanítási környezetükből (Hollandiából, Magyarországról, Olaszországból és Romániából) hozták magukkal, és osztottak meg a társaikkal. A jó gyakorlatok nagyobb részét a három meglátogatott jyväskyläi tanintézményben

azonosították a tanárok: a Jyväskyläi Keresztény Iskolában, a Jyväskyläi Egyetem Gyakorlóiskolájában, illetve a Viitaniemi Iskolában.

Az iskolák jó gyakorlatai mellett a Kézikönyv olvasóit inspirálhatja hat workshop összefoglaló is. Ezek a finnországi képzés idején a Jyväskyläi Egyetem szakemberei, valamint a holland Stichting Verbind Mij által megtartott előadások, műhelyfoglalkozások kivonatai. A workshopok témái: 1. Kreativitás és értékelés; 2. Checkpoint Leonardo Network; 3. Multidiszciplináris és jelenségalapú tanulás STEAM-megközelítésben; 4. Pedagógia, információ és kommunikáció technológia (IKT) és kreativitás; 5. A digitális történetmesélés mint pedagógiai módszer; 6. Tanulási környezet: finn megközelítések és gyakorlatok; 7. Mit várnak a fiatalok a mentorálástól?

Bármely képzés minőségének legfőbb mércéje a rövid- és középtávú hatás, amelyet kivált. A képzésünk hatásának felmérésére azt kértük a résztvevőktől, hogy a kurzus utánkövetéseként készítsenek mindannyian egy-egy fejlesztési projektet saját iskolájukban, illetve számoljanak be ezen projektek eredményeiről a képzésvezetőknek. A tanárok fejlesztési munkáit bemutató jelentésekből kiviláglik, hogy a képzés sokféle hatással volt a résztvevőkre, és ki-ki saját igényei, pedagógiai elvei és gyakorlata szerint adaptálhatta a tanultakat. Ezekről az inspirációként is nagyszerű helyi projektről olvashatnak a Kézikönyv utolsó fejezetében. A tanári fejlesztési projektek fő céljai a következő tematikus csoportokba illeszkednek: közösségépítés, diákok, tanárok és szülők közötti együttműködés; tanulói autonómia, diákok bevonása, tanulók kritikai gondolkodásának fejlesztése, tanulók középpontba helyezése; cselekvéses tanulás, felfedezve tanulás, kísérletező tanulás, a tanulók saját kíváncsisága és kreativitása; a tanulási tér használatának újragondolása; önreflexió, önismeret; differenciálás.

Azon pedagógusok, akik a fentiekhez hasonló fejlesztési célokat tűznek maguk elé, bizonyosan sokat tanulhatnak ezekből a, különféle európai tanintézményekben megvalósított, változatos projektekből.

A kézikönyv angol változata erről a linkről érhető el: <http://bit.ly/CreativityHandbook>, a további nyelvi változatok a projekt honlapján találhatóak a következő hivatkozáson: <https://creativeschools.eu/en/articles/20/6/teacher-s-handbook>

EDITED BY
TAMÁS PÉTER SZABÓ
KRISTÓF FENYVESI
GOMATHY SOUNDARARAJ
TEA KANGASVIERI

EVERY DAY Creativity

BOOSTING
CREATIVE RESOURCES
WITH FINNISH MODELS OF
EDUCATION

TEACHERS' HANDBOOK

JYVÄSKYLÄ
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

VI. A MINDENNAPOS KREATIVITÁS INSPIRÁCIÓJA – A TORRANCE INKUBÁCIÓS MODELL (TIM)

E. Paul Torrance oktató, a kreativitás egyik kutatója dolgozta ki azt az oktatási-tervezési keretrendszert, amely segíti a tanárokat, oktatókat abban, hogy beillesszék a kreatív készségek fejlesztését a képzési folyamatokba bármilyen területen. Három lépésből álló keretrendszere három egyértelmű lépést vázol fel olyan célirányos tanítási terv létrehozásához, amely a tanulók kreatív oldalára támaszkodik. (<https://creativity-school.weebly.com/torrance-incubation-model-tim.html#>)

1 lépés

Érdeklődés fokozása – a tanuló figyelmének vonzása, kíváncsiság felkeltése és a tanulás iránti motiváció ösztönzése. Az osztályteremi munka és a tanulók valós életkörülményeinek összekapcsolása. „A tudás vágyának megalkotása.” A tanár gyorsan, valami számukra vonzó tevékenységbe vonja be a tanulókat.

2 lépés

Az elvárások mélyítése – a tanulók számára értelmes tanulás megteremtése, a tanulók vezetése e folyamat során. A tananyag új szempontok szerinti megközelítése. Ötletelés és lehetőségek megteremtése újszerű problémák megoldásához. Az óra lényege: mit tanultunk, miért tanultuk és hogyan mutattuk ezt be?

3 lépés

A tanulási folyamat kiterjesztése, folytatás – adjunk a tanulóknak muníciót ahhoz, hogy fejlődjenek, és a tanulást az órán túl is folytassák. A gondolkodás folytatása az órán és az osztálytermen túl. Az otthoni vagy akár közösségi szintek bevonása a tanulásba, ehhez módszerek felkínálása. A tanulók felfedezik az egyes kiterjesztett tanulási lépések során megtanultak szélesebb hatását, így fejlődik, „inkubálódik” a tanulásuk.

Torrance 18 tanítható kreatív képességet azonosított (<https://creativity-school.weebly.com/torrance-incubation-model-tim.html#>). A Torrance Inkubációs Modell módszere ezeknek a képességeknek beágyazott fejlesztését segíti bármilyen tartalomra, az inkubáció erejének felhasználásával támogatva a tanulást. Egy olyan eszköz, amely a tanárok számára gyors óratervezési lehetőséget biztosít úgy, hogy az órák a diákok érdeklődését támogatóvá és a kreativitást felhasználóvá váljanak.

VI.1. TIM a kreatív tanítási gyakorlatban

A. Az óra témája: Hogyan írjunk köszönőlevelet? ²⁶

Életkor:
8-14 év

Érintett TIM kreatív készségek: „Lássuk a dolgokat más nézőpontból!”, avagy „Tekintsünk rá másként!”

Képessé válni arra, hogy más szemszögből tekintsünk a dolgokra; képessé válni arra, hogy más gondolkodással, más érzelmi megközelítéssel szemléljük a dolgokat!

Érdeklődés fokozása:

Rövid, 1 perc 30 másodperces NASA videó megtekintése, amely az Apollo 11 Holdra szállását és Neil Armstrong híres mondatát mutatja be: „Kis lépés egy embernek, hatalmas lépés az emberiségnek.”

Internetes kereső segítségével könnyen megtalálhatjuk Neil Armstrong köszönőlevelét, amit társának írt. A két dolog összefüggése felkelti a tanulók érdeklődését és vonzza figyelmüket.

Az elvárások mélyítése:

Beszélgetés: köszönőleveleket apró és nagy dolgok okán is írhat bárki, legyen szó akár híres emberről is. Ötleteljünk arról, milyen elemek szükségesek egy köszönőlevélben és határozzunk meg minél több okot, amiért köszönőlevelet írhatunk.

Kreatív tevékenység: Írjunk köszönőlevelet valakinek, pl. barátnak, szülőnek, tanárnak stb.

A tanulási folyamat kiterjesztése, folytatás:

Tevékenység a tanulási folyamat kiterjesztéséhez: otthoni munka (házi feladat) meghatározása.

1 feladat

Kérdezzék meg a tanulók, hogy szüleik, gondviselőik milyen köszönőlevelet írtak, vagy írhatnának?

2 feladat

Írjon a tanuló egy köszönőlevelet valakinek (szülő, testvér stb.) és juttassa is el a címzetthez.

Eredmény, következtetés: a tanulók életében valódi szerepet betöltő emberek és megjelenő szituációk példaként történő behozása megerősíti a tanultakat.

²⁶ A bemutatott leírás forrása a következő publikáció: Sannicardo, Dane. 2018. Torrance Incubation Model Helps Teachers Quickly Plan Engaging Lessons. Elérhető: https://sparkitvity.com/2018/03/22/torrance_incubation_model_quick_planning/, utoljára letöltve: 2019. október 28-án)

B. Az óra témája: Az Amerikai Polgárháború okai²⁷

Életkor:
11-16 év

Érintett TIM kreatív készségek: Vizualizálj gazdagon és színesen: élénk, izgalmas képek használata; színes, érdekes képek megjelenítése, amelyek mind az öt érzékünkre hatással vannak, hogy az órán a tanulók szemére és gondolkodására is befolyással legyünk.

Előkészítés, bevezető tevékenységek:

Cél: A tanulók megismerjék a tevékenységek összefüggéseit

Tevékenység: a tanár ismerteti a tanulókkal John Brown, radikális, rabszolgatartás ellen küzdő amerikai perét, és az 1859. november 2-án, a Virginia állambeli Charlestownban elhangzott beszédét a bíróság előtt. John Brown és 21 társa megtámadott és elfoglalt egy szövetségi fegyverraktárt Harper's Ferryben 1859. október 16-án. Céljuk az volt, hogy a megszerzett fegyverekkel felszereljenek egy lázadó csapatot. John Brownt egy rajtaütés során elfogták, bíróság elé állították, majd ugyanabban az évben, december 2-án felakasztották.

Érdeklődés fokozása:

Rendezzük át az osztálytermet egy 19. századi amerikai bírósági ülésterem jellegzetességeinek megfelelően, elkülönítve a helyet a bírónak, a védelemnek, vádnak, szemtanúknak és az esküdtzéknek. Az átrendezés azonnal felkelti a tanulók érdeklődését, amikor belépnek a terembe, azon gondolkodva, miért különbözik a tanulási tér a megszokottól. Valószínűleg felismerik a mai kor bírósági tárgyalásainak körülményeit is. Kíváncsiságukat tovább fokozva ekkor a tanár bejelenti: "Ma újratárgyaljuk John Brown ügyét."

Az elvárások mélyítése:

A cél az, hogy a tanulók mélyre ássanak, a felszín alá hatoljanak és megértsék az emberi érzelmeket, egy ismert személy bírósági tárgyalásán részt véve, amely során árulás és gyilkosság a vád, és mindeközben felfedezzenek és megtanuljanak önmagukról és saját érzelmeikről is valami újat, és kifejezzék, vizualizálják élményeiket a nyelven keresztül.

Tevékenység: a tanulók beleélik magukat a szerepekbe, elkezdnek játszani, szintetizálják az információkat, improvizálnak, kreatívan gondolkodnak és végül ítéletet hoznak – amely ítélet könnyen és várhatóan eltér attól, ami a valós, a történelem során született ítélet.

A tanulási folyamat kiterjesztése, folytatás:

Cél: Segíteni a tanulóknak, hogy kibővítsék az órán tanultakat a valódi életükre.

Tevékenység: kérjük meg őket, hogy gondolják át, milyen lenne az áltárgyaláson általuk megszemélyesített szerepben lenni a való életben, valódi ügyben, valódi bíróság előtt, valódi tárgyaláson. Beszélgetéssel, ötleteléssel és vitákkal tárjuk fel a lehetőségeket, hogy el tudják ezt képzelni. Megoszthatják gondolataikat, amelyek segítségével elmagyarázhatják, hogyan hatott rájuk egy ilyen szereplő bőrébe bújni egy ilyen, vagy ehhez hasonló ügyben. Ezzel felismerhetik, meghatározhatják, kik is ők valójában, valamint finomítják empátikus készségeket is.

Eredmény, következtetés: a tanulók kreatív készségeinek feltárásával sokkal mélyebben sajátítják el a tanultakat. Mindez pedig lehetőséget teremt arra, hogy alaposabban megismerjék egymást és önmagukat is.

²⁷ A bemutatott leírás forrása a következő publikáció: Iman Rasti. 2017 Teaching History, Building Empathy With the Torrance Incubation Model. Elérhető: <https://sparkitivity.com/2017/09/21/amazing-teaching-with-the-torrance-incubation-model/>, utoljára letöltve: 2019. október 28-án)

Arra kértük meg a finnországi tanári továbbképzésen résztvevő, négy különböző országban élő (Hollandia, Románia, Magyarország, Olaszország) tanárokat, hogy osszák meg velünk gondolataikat, foglalják össze, mit tanultak, mit tartanak a leginkább értékes tapasztalatoknak és mi az, amit a finnországi megfigyeléseik alapján változtatnak, változtatnának a tanítási gyakorlatukon, hogy ösztönözzék a kreativitást és motiválják diákjaikat. Különböző oktatási környezetük, eltérő tanítási tapasztalataik révén a résztvevők az oktatás különböző szempontjait emelték ki.

“Azt hiszem, folyamatosan kell értékelnünk és újraértékelnünk a szándékainkat, érvelésünket és céljainkat. Valószínűleg az alapvetéseinket is újra kell gondolnunk. Azonban, ha tudatában vagy ennek az útnak, a diákok többnyire követnek és mindenki tanul valamit magából a folyamatból is. Azt hiszem, hogy tanulás folyamata ily módon legalább olyan fontos, mint a végeredmény.”

(Földváry Ágnes, Magyarország)

“Elmondhatom, hogy sokkal jobban érzem magam az óráimmal kapcsolatban, amióta jártam Finnországban. Informatikát tanítok, amelyet a diákok egyéni igényeihez illeszkedően teszek. Habár ez sokszor eltér a központi tantervtől, remélem, a végeredmény pozitív.”

(Schulcz János, Magyarország)

“A jövőben arra helyezem a hangsúlyt, hogy több figyelmet szentelek a tanulási környezet megtervezésére is kialakítására, annak ellenére, hogy az iskolánkban rendelkezésre álló hely, az eszközök és felszerelések is korlátozottak.”

(Alessandra Schippa, Olaszország)

“A tanár nem a színész, hanem a rendező. Ismeri a tevékenységeket, amelyeket véghez akar vinni, de nem akar az óra főszereplője lenni.”

(Francesca Ugolini, Olaszország)

“Nagyon világossá vált számomra, hogy egy csoporton belül a szükséges hierarchia csúcsán talán a hangulat áll. Ennek következtében, a finnországi kurzust követően számos beszélgetést indítottam el az osztálycsoportokban, gyakorlatilag szinte bármilyen témában. Ha valamilyen probléma merül fel az osztályban, megáll az óra és elkezdünk beszélgetni. Igyekszem nem én beszélni, inkább csak kérdéseket feltenni. Igyekszem több időt fektetni a csoportok jóllétének erősítésébe. Így biztonságosabban érzik magukat az osztályomban.”

(Anton Span, Hollandia)

“A elsődleges fókusz azon van, hogy feltegyük magunknak a kérdést: ‘Miért csináljuk azt, amit teszünk?’ és ‘Kivé akarunk válni?’”

(Joop Boomsma, Hollandia)

“A tanár úgy alkalmazza a csoportmunkát, hogy jó, szelíd vezetőként mindenkit bevon.”

(György Boglárka, Románia)

“Építsünk fel új szerepkört az iskoláknak, legyenek a közösségi értékek központjai, gyermekkori élmények színterei, amely később a tanulók hasznára válik.”

(Ferencz-Salamon Alpár, Románia)